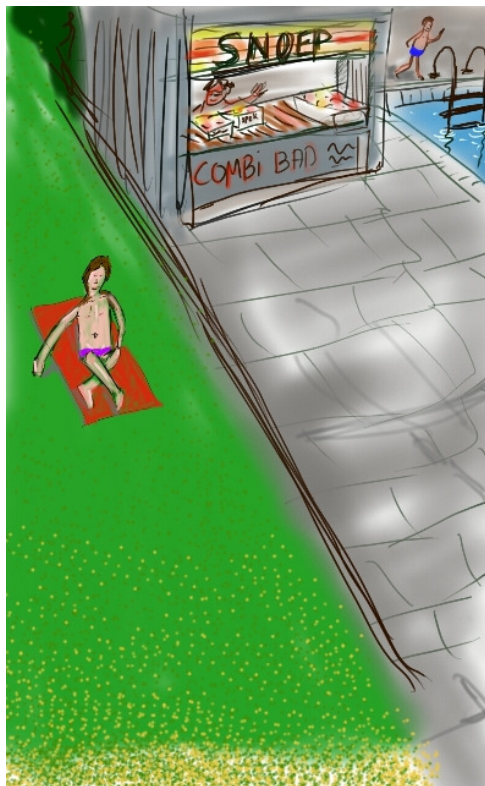

Dordtologie en Water

De cursus Dordtologie durf ik met gerust hart een serie master classes te noemen. Nu houd ik niet zo van die Engelse termen in een opstel dus het woord **essay** zult u hier dan ook niet terugvinden. Het woord opstel bracht mij wel een heel klein eindje terug in de tijd; mijn lagere-schooltijd. Angstzweet en daarna zwoegen als de opdracht “schrijf een opstel over” door het klaslokaal klonk. Gelukkig heb ik er, laatbloeier als ik nu eenmaal ben, nu totaal geen moeite mee. Ik zou graag zeggen dat dit door deze cursus komt, maar dat zou dan toch te veel eer zijn. Wel besef ik mij, door het volgen van de cursus, hierdoor weer eens dat wij als individu ook deel uitmaken van de geschiedenis. Van de basisschool en groepen had ik toetertijd nog geen weet en, hoewel ik niet zo heel vaak meer terugreken naar de gulden, pas ik op deze jeugdtijd nog altijd de rekenfactor +2 toe; de zesde klas is nu groep acht.

Goed, Dordtologie gaat vele malen verder terug in tijd. De tijd dat we als Dordt, zo leerde ik, veel toeristischer waren dan dat we nu op dit gebied met de Dordtse Biesbosch omgaan. Het was Dordrecht aan zee en de toeristen van toen, evenals de rest van de bevolking thuis, aten uitsluitend zalm bij Dordtse restaurateurs. Dordrecht zag er heel anders uit en de oude Oude Maas van toen is de huidige Oude Maas niet meer; die kronkelde ergens langs het huidige Sterrenburg en viel uiteindelijk droog. De rivier De Noord is niet vernoemd naar het noorden, maar een verbastering van “dat oord”, via “da oord” naar “danoord” tot uiteindelijk De Noord. De Dubbel ging over in de Zwijndrechtse Devel dus toen waren we ook al regionaal. Ook heb ik het wiel heruitgevonden. Door een wiel zijn de halfronde slingers in de dijk die aangelegd worden na een dijkdoorbraak ontstaan. De dijk werd weer hersteld om het door de doorbraak geslagen gat (het wiel) heen, zodat er een halve cirkel ontstond. Verassend was wel dat als de Dordtenaren de rivieren haar gang(en) hadden laten gaan de Biesbosch op dit moment bij Rotterdam had gelegen. Zo zie je dat ingrijpen en veranderen in de natuur toch nog niet zo slecht hoeft te zijn. Tot plots halverwege het verhaal van een docent ik in één klap terug was in 2013. Dordrecht is niet ingepolderd door met pompen het water weg te halen. Nee, Dordrecht is groter geworden door een enorme natuurlijke “rivierlijke” zandmotor. De “moderne” zandmotor die op dit moment de kust van Zuid-Holland met 21,5 miljoen kubieke meters zand op natuurlijke wijze gaat aanvullen is dus niets nieuws. De natuur haar “slib”-werk laten doen, dijkje eromheen en Dordt is groter. Na het bezoek aan het museum Twintighoeven begreep ik nu ook dat ik in mijn jeugd vele uurtjes op de ligweide van het Combibad, stiekem meisje onderzoekend, boven op een mummie van een kalf gelegen had. Maar ik was toen eigenlijk meer geïnteresseerd in de hoeveelheid snoep die ik bij het kleine winkeltje aldaar kon kopen van het kwartje extra dat ik had meegekregen van thuis.

Een week later was de vroegere flamboyant meanderende Oude Maas als bij archeologische toverslag omgezet in het Oude Maasje; wat op zich heel vriendelijk klinkt. Waar sommige dingen dus kleiner waren, werden andere zaken plots groter. Ik had op de ligweide niet alleen op een kalf maar een hele begraafplaats van een vergaan dorpje, dat zowel Koorndijk als Twintighoeven genoemd kan/mag worden, gelegen. We weten het niet meer, net zoals bij de stad, de mens bij het ouder worden vergeetachtig wordt. Eerst vergeet je de zelfstandig naamwoorden daarna de werkwoorden. Op zich loopt het vergeten van de taal dus synchroon met onze levensloop, eerst neem je afscheid van dingen en mensen, daarna laat je het leven. Uiteindelijk **ga** je dus, toch nog met het laatste werkwoord dood. Maar voorlopig is het nog niet zover, over een week nog naar het prachtig vernieuwde Dordrechts museum. Eerst nog leren van de archeologie. Mijn beeld dat archeologen de geduldigste en meest zachtaardigste personen op aarde zijn, werd volledig sloopkogelwijs afgebroken. Het archetype van een archeoloog staat, al vooroordelend, in mijn brein gegrift als een mens die urenlang met een zacht kwastje zeer zorgvuldig de, toch al gebroken drinkbeker, van modder ontdoet om tot haar keramische kern te komen zodat hij of zij dan kan vaststellen uit welke tijd het komt. Nee, ze slopen gewoon de hele boel! Na uitleg snapte ik het wel en als het niet hoeft laten ze het liever waar het is, dan is het veilig. Het codewoord is hier dan ook respect. Archeologen zijn mensen met een diep respect voor de geschiedenis. Als ze er niet bij hoeven, laten ze het, ondanks hun tomeloze nieuwsgierigheid, gewoon liggen waar het ligt met water als conserveringsmiddel. Maar als het dan toch verloren gaat door de vernieuwing der tijd, slopen ze zelf secuur het gevonden oude muurtje laag voor laag. Alles op de millimeter nauwkeurig in beeld brengende, gaat de historische muur, met een legaal afvalstroomnummer en het diepste respect, naar de vuilstort. Vaasjes, schoentjes en botten achterhoudend natuurlijk. De gevonden spulletjes komen dan naar belangrijkheid in een museum of in de opslag van Dordrecht alwaar ik en mijn medecursisten na het doorlopen van de cursus Dordtologie en het inleveren van dit opstel met zwetende handjes afwachten of geschrevene genoeg is om de titel Dordtoloog te verkrijgen.

Toch kan ik over beide locaties verhalen want we zijn die week erna in het Dordrechts museum geweest en ik ben destijds aanwezig geweest bij de opening van Stadspoort Jade, “ons” opslagmagazijn van niet getoonde kunst en vondsten. In beide gevallen speelt water weer een grote rol. In deze gevallen moet het vochtgehalte van de lucht nauwlettend in de gaten gehouden worden. De in het gunstigste geval op zuurvrij papier getekende prenten en schetsen mogen, net als de houten heipalen in de stad, niet te droog worden maar ook weer niet te nat. Schimmelsporen kunnen in een omgeving met een luchtvochtigheid die hoger is dan 60-65% en als de temperatuur boven de 21°C stijgt, zich plotseling ontwikkelen tot ware cultuurbarbaren. Ik heb mij laten vertellen dat de juiste relatieve vochtigheidsgraad 48 tot 55% is en vooral schommelingen in temperatuur (maximaal 2%) en vochtigheid (maximaal 3%) moeten worden voorkomen. Zo worden de schilderijen zoals mijn favoriet Luistervink van Nicolaes Maes behouden.

Maar ook de waterhoudende schilderijen (dan wel water in streken pigmenten van ultramarijn en wit) spelen een hoofdrol in gezichten op Dordrecht. Met trots kan ik zeggen, dat ik ook een stukje van Het gezicht op Dordrecht van Jan van Goyen heb aangekocht. Eigenlijk zou ik best willen weten hoeveel dit stukje uiteindelijk in procenten is geweest. Gewoon om op te scheppen of, als het percentage tegenvalt, te bluffen. Eigenlijk begrepen de oude meesters ook al dat Dordrecht niet gezien moet worden in Dordrecht maar vanaf afstand. Het mooiste gezicht op Dordrecht is vanuit Zwijndrecht. Toch ben ik altijd pas thuis als ik over de Zwijndrechtse brug de Grote kerk weer zie. Wel heb ik geleerd, dat foto's bewerken zoals we nu door de techniek kunnen, best mag als kunstenaar. Ze gebruikten toen ook al mallen die niet perfect pasten bij de personages op hun schilderij maar die ze nu eenmaal voorhanden (voeten en schapen) hadden. Er schoof wel eens een windmolentje of kerktoren naar of weg van de

gulden snede; het zij ze vergeven, voor de werkelijkheid hebben we immers landmeters, als het plaatje maar mooi wordt. Een ander mooi voorbeeld hiervan is een schilderij van muntmeesters. Na het voltooiën van het werk door de kunstenaar wilden de latere muntmeesters er ook op pronken. Helaas was de maker, Van Hoogstraten, toen al gestorven. Deze vijf kopstukken werden er gewoon later op "gefotowinkeld" door een leerling Anthony Vreen. Ze zijn weliswaar oprecht geschilderd maar er compositietechnisch gewoon knullig "bijgeplakt". Vervolgens gingen we uit de zalen van het museum op herhaling naar zoutwinning die uiteindelijk het toeristische Dordrecht aan (binnen)zee bracht door een dijkdoorbraak. Dat zout moeten we trouwens met een korreltje nemen want er zijn veel verhalen die we als mythe mogen of zelfs kunnen beschouwen. Een stukje zalm in die tijd was blijkbaar toch ook best veel zout waard. We eindigden deze les bij de onderwijsschema's en daar stond het weer "de lagere school". Kenmerkend voor mijn schoolgeschiedenis is in ieder geval, dat alle scholen waar ik onderwijs genoot niet meer bestaan. Ze zijn alle inmiddels gesloopt, behalve één. Jawel, mijn lagere school die in de huidige tijd doorgaat als de Dirk Jongeneelhal.

Op den vierden dag des cursus gingen we naar de kerk, de Augustijnenkerk om precies te zijn. Na het ultieme Katholiek zijn, wilde men wel eens wat anders. En uiteindelijk waren toen ook al veel geloven op soms één kussen. Remonstranten, Lutheranen, Wederdopers en Katholieken vochten elkaar al beeldenstormend de tent uit. Die wederdopers hadden het eigenlijk het zwaarst. Waren ze als kind al tegen hun zin gedoopt, lieten ze zich welbewust op volwassen leeftijd nogmaals (weder)dopen. De katholieken deden daar nog eens een schepje bovenop door ze nogmaals te dopen. Echter dit ging in een grote, met water gevulde, regenton of, als je geluk had, met een oud wijnvat ondersteboven met het hoofd op de bodem om zich daarna noodgedwongen te melden in de Doopsgezinde hemel. Het was overigens toen al een tijd van gedogen. Sommige geloven mochten geen kerk hebben maar zolang de kerk niet vanaf straat zichtbaar was, kneep men een oogje toe of

ontvingen sommigen voor dit kneepje wat florijnen. Over geld gesproken, eigenlijk is het geloof één groot casino. Bij elk geloof gokt men erop dat zijn of haar beleden geloof het juiste is. Of ons lot als mens winnend was, weet men eigenlijk dus pas na de dood. Tragischerwijs weten de meeste religieuzen zelf ook dat gokken van hun geloof verboden is. Ik geloof zelf meer in levenswijze, dan hoef ik niet op een bepaalde god of geloof te gokken. Zouden meer gelovigen eens moeten doen; zich bevrijdend van de last van kruizen en doemdenkende dominees. Zelfs de zogenoemde vrijdenkers kennen een ballotagecommissie; tot zover de vrijheid van het vrijdenken dus... Zoals Freek de Jonge het laatst verwoordde: Zonde is een dubbel woord. Een zonde is als je iets verkeerd hebt gedaan maar als je iets niet hebt gedaan is het ook zonde.

Economisch is het Dordrecht voor de wind gegaan met stapelrecht en op de markt was je gulden een daalder waard, echter die 50 cent verschil ging direct naar de gemeentekas. Dat was pas marktwerking; alle waar moest eerst naar Dordt en kon dan pas verder verhandeld worden. Wederom kwam ik terug in de toekomst na de mededeling dat er toetertijd ook al mystery guests, sorry voor deze Engelse term, waren. Deze controleerden of de gilden zich wel aan de afspraken hielden en er geen illegale verkoop van producten plaatsvond. Eenmaal betrappt waren de gevolgen verstrekkend in een tijd zonder WW als vangnet.

Over de scheepvaart in Dordrecht kan ik kort zijn. In vroeger tijden kon er geen “Dordt in stoom” georganiseerd worden. In die tijd hadden ze misschien wel “Dordt in wind” of was er “Dordt in riem”? Roeiwedstrijden met Dordtse zwarte galeien, maar de spreker meldde daar niets van. Nog wel leuk om ook te vertellen dat er in Dordrecht walvisvaarders geweest zijn die buiten het seizoen in Groenland niet stil zaten maar zout gingen halen in Spanje. Handig voor bij de vis.

Helaas de laatste cursusdag was aangebroken. Over wonen, monumenten en kleuren. Ook hier weer opzienbarende verhalen. Grootste les was het kijken naar de achterkant. Er kan een prachtige oude gevel voor een huis staan, aan de achterzijde zie je uit welke periode het huis echt komt. Zo zien de gevels in de Hofstraat er zeer authentiek uit en dat klopt ook. De gevels zijn zelfs authentiek want ze zijn getransplanteerd uit een deel van de stad dat gesloopt moest worden. Achter de gevel staan gewoon moderne huizen. Ik dacht altijd dat Dordrecht maar twee kleuren kende: rood, wit en nogmaals rood. Maar er blijken 55 Dordtse kleuren met exotische namen te zijn, zoals: Itz Wit, Witsen Geel, Engelse Oker, Nachtblauw en Zwarte Dodekop. Monumentenzorg adviseert: “Torengoud is uitsluitend toe te passen op bijzondere architectonische onderdelen. Bij voorkeur echt bladgoud toepassen.”. Mijn advies is: gebruik watergedragen verven.

Na de cursus heb ik eens gekeken op de internetpagina van het Rijksmuseum. Als ik de zoekterm “Dordrecht” invoer, komen er 1.492 resultaten van de 286.286. Met andere woorden de collectie van het Rijksmuseum bestaat voor meer dan een half procent uit Dordrecht! Dat dit statistisch misschien niet wetenschappelijk verantwoord is kunnen we staven uit de volgende anekdote: “Een statisticus liep door een rivier met een gemiddelde waterstand van 25 centimeter; hij verdronk.”.

Mijn eerste idee over dit opstel betrof communicatie. Ik vond het een mooi idee van het huidige internet, 3G en over een tijdje 4G (als u niet weet wat dit is, Google dit dan even, maar doe dat voortaan via een andere site, Google weet al genoeg van ons, <https://www.ixquick.com/>) terug naar de manier waarop ze vroeger lang moesten wachten op informatie. Hoe lang zou het nou geduurd hebben voordat onze Cornelis de Witt kon vertellen dat zijn missie succesvol was geweest? Goed, misschien een idee voor een communicatiemedewerker die deelneemt aan de volgende lichting Dordtologie want de materie waar ik in het dagelijkse werk mee aan de slag ben bij de afdeling Water, Ondergronds en Wegen van Stadsbeheer is met recht materie. Twee atomen slechts: 1 zuurstof- en 2 waterstofatomen vormen mijn materie. Googelen is niet nodig, ik verklap het u: H_2O en voor de alfa's; dat is de chemische formule voor water. Water in sloten, vijvers en het ondergrondse grondwater. Dus heb ik ook te maken met de funderingsproblematiek. Over dat laatste water,

grondwater, wil ik toch nog even wat kwijt: Noch ik, mijn voorgangers, de gemeente Dordrecht dan wel het Waterschap hebben de grondwaterstand per toverslag doen dalen zodat er funderingsproblemen konden ontstaan met houten paalfunderingen. Wie dan wel zult u vragen; mooi, zoek het gewoon dichterbij. Dordtenaren zelf dus. Wij wilden hier wonen, asfalteerden zandpaden tot wegen, betegelden onze tuinen, plantten grondwaterdrinkende bomen en wilden het regenwater (potentieel grondwater) het liefst zo snel afvoeren zodat we comfortabel kunnen genieten van de stad. Logischerwijs daalde het grondwater uiteindelijk.

Zo hebben we dus eigenlijk in de cursus veel waterzaken behandeld: het wassende water, het conserverende water, het verwoestende water, het wei- en doopwater, het strategische water, en het voor monumenten en huizen buiten te houden regenwater. Dordrecht is van al dit water rijk geworden het is niet voor niets **waterrijk**.

Zo zie je maar weer, Dordt ontwikkelt en ik ook. Waar ik vroeger angstzweet van kreeg, levert nu, nog steeds wat zwoegend, maar met plezier, een opstel van 2.592 woorden. Helaas; om mijn titel Dordtoloog zonder examen te doen te kunnen verdienen zal ik mijn, in het begin gedane, belofte toch breken en verklaren dat dit mijn Dordtologie **essay** is.

Tot slot wil ik, naast mijn voorgaande illustraties, afsluiten met een schilderwerk van mijn hand. Het is een portret van mijn kleindochter en ik wil haar hierbij een opdracht meegeven; “Wees trots op Dordrecht en volg als je later groot bent de cursus Dordtologie!”.

Dordrecht, mei 2013, Stadsbeheer, Han van Eijnsbergen.

www.dordrechtwerktanwater.nl

PS: hoewel ik dagelijks werk met water ben ik zelf allergisch voor water; na een douche kunt u, als ik dat zou toestaan, allerlei rode vlekken op mijn lichaam waarnemen.